

legislation to interpret equally the legal norms, to stabilize the electoral legislation and to make sure the high-professional work of judges with the view of providing the election rights and freedoms of citizens.

Key words: *the protection of right to vote, electoral disputes, matter of electoral disputes, local elections, the inwardly moved persons, gender quota.*

УДК 343.222

К.К. Полькін

ПРО ОБҐРУНТОВАНІСТЬ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ДЕКЛАРУВАННЯ НЕДОСТОВІРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

У статті досліджуються теоретико-правові положення оновленого антикорупційного законодавства України. З урахуванням останніх змін та доповнень, унесених до КК України, надається загальна характеристика злочинів, передбачених розділом XVII Особливої частини КК України. Досліджено норми кримінального законодавства, які визначають корупційні злочини, зокрема, декларування недостовірної інформації. Визначено практичне та теоретичне значення встановлення кримінальної відповідальності за таке діяння.

Ключові слова: *корупція, корупційний злочин, декларування недостовірної інформації, службові злочини, публічні послуги, кримінальна відповідальність.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства і функціонування державного механізму проблема поширення корупції та протидії їй є надзвичайно актуальною. Корумповані відносини в Україні, укорінюючись протягом багатьох років, поступово витісняли правові й етичні взаємовідносини між людьми, з аномалії перетворившись на норму поведінки. Цей негативний чинник серйозно поглиблює кризу довіри до держави, її владних структур, правоохоронної й судової систем, зводить нанівець їхній авторитет, сприяючи значному послабленню принципу верховенства права й загрожуючи національній безпеці України.

Останнім часом проблема запобігання й протидії корупції розглядалася у значній кількості фундаментальних і прикладних наукових праць, засобах масової інформації, у межах проведення тематичних міжнародних і національних конференцій, семінарів та симпозіумів із залученням широкого кола науковців і фахівців-практиків. Однак це не заважає феномену корупції зберегати свій негативний вплив на соціально-економічний розвиток держави, управлінські інституції тощо. Однією із причин такого стану речей правники називають неналежний рівень нормативно-правового регулювання запобігання й протидії корупції, яке тривалий час здійснювалося безсистемно, за відсутності чітко визначеної, дієвої стратегії. Викладене зумовило потребу в аналізі становлення й розвитку антикорупційного законодавства в Україні та формування державної політики у сфері запобігання й протидії корупції

з тим, щоб визначити оптимальні шляхи їхнього удосконалення, зокрема в частині розвитку кримінального законодавства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему запобігання корупції та питання антикорупційної політики намагаються розв'язати як на науковому, так і на практичному рівнях. Проблема кримінально-правового регулювання запобігання та протидії корупції в Україні була предметом дослідження таких вітчизняних учених, як П.П. Андрушко, О.О. Дудоров, К.П. Задоя, Г.М. Зеленов, В.М. Киричко, О.М. Лемешко, М.І. Мельник, В.І. Тютюгін, М.І. Хавронюк та ін. Водночас із урахуванням динамічних змін у чинному антикорупційному та кримінальному законодавстві додаткового дослідження потребує питання соціально-правової обґрунтованості криміналізації декларування недостовірної інформації. Зазначена проблема на сьогодні все ще залишається без належної уваги, відповідна кримінально-правова заборона з'явилася відносно недавно.

Формування цілей. Мета цієї статті полягає в з'ясуванні криз приросту особливостей сучасної політики Української держави щодо запобігання корупції обґрунтованості криміналізації декларування недостовірної інформації.

Виклад основного матеріалу. 14 жовтня 2014 року Верховна Рада України прийняла низку законів антикорупційного змісту, орієнтованих на реформування системи протидії корупції відповідно до європейських стандартів. Серед них Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки», який набув чинності 26 жовтня 2014 року. Цей Закон визначає першочергові заходи на шляху подальшого формування та реалізації державної антикорупційної політики, запобігання та протидії корупції, удосконалення правових наслідків учинення корупційних правопорушень, формування негативного ставлення до корупції etc.

26 жовтня 2014 року також набув чинності Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року, який визначає правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні, зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень [2–3].

Серед основних новел Закону України «Про запобігання корупції» (ст. 45) – обов'язок осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (п. 1 ч. 1 ст. 3), та осіб, визначених у підпункті «а» п. 2 ч. 1 ст. 3 цього Закону (посадові особи юридичних осіб публічного права, які не зазначені в п. 1 ч. 1 ст. 3), щорічно до 1 квітня подавати шляхом заповнення на офіційному веб-сайті Національного агентства з питань запобігання корупції (далі – Національне агентство) декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або

місцевого самоврядування (далі – декларація), за минулий рік за формою, що визначається Національним агентством [2]. При цьому ст. 46 установлює додаткові вимоги порівняно з попереднім законодавством щодо інформації, яка повинна бути відображена в декларації. Так, декларант зобов'язаний декларувати відомості не лише про свій майновий стан, а й про майновий стан членів його сім'ї. Окрім місцезнаходження й вартості такого майна, він повинен зазначати дату його набуття. Контроль і перевірку декларацій здійснюватиме Національне агентство.

З огляду на внесені зміни, було посилено юридичну відповідальність за порушення законодавства щодо запобігання корупції шляхом унесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) та Кримінального кодексу (далі – КК) України.

У КУпАП збільшено розміри штрафів за корупційні правопорушення. Натомість у КК України встановлена відповідальність за декларування недостовірної інформації (ст. 366-1 «Декларування недостовірної інформації»). Ця стаття встановлює відповідальність за подання суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбаченої Законом України «Про запобігання корупції», або умисне неподання суб'єктом декларування зазначеної декларації. Суб'єктами декларування визначені особи, які відповідно до ч.ч. 1 та 2 ст. 45 зазначеного Закону зобов'язані подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

У контексті сказаного закономірно постає питання, наскільки обґрунтованою є криміналізація декларування недостовірної інформації, чи була справжня потреба в кримінально-правовому реагуванні на вчинення такого діяння? Для висвітлення цього питання звернемося спочатку до загальнотеоретичних підходів у визначенні підстав криміналізації суспільно небезпечних діянь.

Криміналізація суспільно небезпечних діянь без сумніву відіграє провідну роль серед засобів впливу на злочинність. Сьогодні проблеми кримінальної відповідальності за злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, є чи не найбільш актуальними й складними серед проблем, що виникають у зв'язку з прийняттям 2014 року Закону України «Про запобігання корупції». Це зумовлено насамперед тим, що в Україні проводиться комплексне реформування системи протидії корупції відповідно до міжнародних стандартів та успішних практик іноземних держав.

Правову основу запобігання й протидії корупції складають відповідні положення Конституції України, законів України, постанов

Верховної Ради України, указів і розпоряджень Президента України, постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України та нормативно-правових актів міністерств і відомств, які у своїй сукупності становлять антикорупційне законодавство України.

Суть антикорупційного законодавства загалом полягає в тому, щоб: 1) обмежити, нейтралізувати чи усунути фактори корупції, запобігти конфлікту інтересів (особистих і службових), нормативно визначити межі правомірної й етичної поведінки посадових і службових осіб, зробити вчинення корупційних правопорушень справою не вигідною й ризикованою, урешті-решт досягнувши того, щоб така особа чесно й сумлінно виконувала свої службові обов'язки; 2) чітко визначити ознаки корупційних правопорушень, передбачити адекватні заходи відповідальності за їхнє вчинення, належним чином урегулювати діяльність органів державної влади, правоохоронних органів та їхніх окремих підрозділів, які безпосередньо протидіють корупції [19].

Загалом антикорупційне законодавство закріплює істотно нову оцінку, а точніше переоцінку, соціальних цінностей у сфері запобігання та протидії корупції. Сучасне правове регулювання відносин, спрямованих на вирішення проблеми запобігання й протидії корупції, визначає й новий підхід у кримінально-правовому регулюванні цих відносин.

Разом з цим, з одного боку, відпадає суспільна небезпека низки діянь, що раніше визнавалися злочинними, і з іншого – виникає суспільна небезпека діянь, які колись такими не були, зокрема через те, що їх не існувало. Докорінно змінюється коло суспільних відносин у сфері відносин запобігання та протидії корупції, поставлених під охорону кримінального закону. Одні суспільні відносини беруться під таку охорону, інші – з-під неї виводяться. Ця тенденція виявляється, по-перше, у декриміналізації ряду злочинів; по-друге, у криміналізації більшості суспільно небезпечних діянь; по-третє, в істотній зміні норм про ряд злочинів у сфері запобігання та протидії корупції, що визнавалися такими колись.

Але для того, щоб закон працював, був більш ефективним у боротьбі з відповідними суспільно небезпечними діяннями, ніж інші правові норми, кримінально-правова заборона повинна бути соціально та кримінологічно зумовленою [5, с. 13]. Недотримання цих вимог спричинює вкрай негативні наслідки для практики боротьби зі злочинністю. Сучасні кримінологи критикують нормотворчість, якісь якої є низькою через непроведення належної кримінологічної експертизи. Вони вважають, що «...указана експертиза повинна вирішувати питання про кримінологічну обґрунтованість положень кримінального закону, тобто відповідності правових установлень кримінологічним даним про причи-

ни злочинності, особу злочинця та основним заходам попередження злочинності, як генерального напрямку боротьби з цим негативним соціально-правовим явищем...» [6]. Погоджуючись із такою позицією, проаналізуємо доцільність та правильність здійснення криміналізації декларування недостовірної інформації, урахувавши основи криміналізації суспільно небезпечних діянь, вироблені наукою кримінального права, а також традиції та тенденції боротьби з корупцією та її запобігання.

Дії законодавця з криміналізації та декриміналізації певних суспільно небезпечних діянь традиційно реалізуються в Україні в межах кримінально-правової політики держави. Однак, як слушно зауважує А.Ф. Зелінський, проблеми криміналізації та декриміналізації, посилення та пом'якшення санкцій за деякі види злочинів повинні вирішуватися не в руслі політики, що постійно змінюється, а відповідно до визнаних у цивілізованому суспільстві загальнолюдських моральних цінностей, принципів гуманізму, справедливості, законності та милосердя [7, с. 15–16]. Теза про те, що кримінальний закон, щоб бути корисним суспільству, повинен виражати не свавілля законодавця, а об'єктивну суспільну необхідність, була висунута ще основоположником учення про криміналізацію Ч. Беккарія. В основі цього вчення ним було покладено ідею про те, що єдиним мірилом злочину є шкода, яку вона завдає нації. Ми вже бачили, – пише Ч. Беккарія, – що справжнім мірилом злочинів є шкода, яка завдається ними суспільству. Це одна з тих очевидних істин, для відкриття яких не потрібно ні квадрантів, ні телескопів, і які доступні будь-якому середньому розуму. Але через дивний збіг обставин такого роду істини завжди й у всіх націй усвідомлювалися небагатьма мислячими людьми [8, с. 233]. Висловлена думка підтримана та розвинута більшістю сучасних кримінологів.

Під криміналізацією розуміють як процес, так і результат визнання певних видів діянь злочинними та кримінально караними. Процес криміналізації полягає в з'ясуванні цілей, підстав та можливості встановлення кримінальної відповідальності за те або інше діяння, у виданні кримінальних законів, які закріплювали б таке рішення. Результат криміналізації – це сукупність норм кримінального права, які містять перелік злочинів і передбачених за них покарань, а також підстав та умов притягнення винних до кримінальної відповідальності та звільнення від неї. Таким чином, криміналізацію можна розглядати в динаміці (як процес) і в статичі (як результат цього процесу) [9, с. 121].

Отже, аналізуючи відповідність криміналізації декларування недостовірної інформації розробленим наукою кримінального права підставам та принципам криміналізації, маємо отримати результат такого

аналізу, оцінку підсумку такої криміналізації – норм про відповідальність за декларування недостовірної інформації.

Незважаючи на визнання більшістю науковців того, що кримінальний закон повинен виражати об'єктивну суспільну необхідність, питання про критерії визначення зумовленості криміналізації діяння й дотепер не знайшло свого остаточного розв'язання. Так, П.А. Фефелов найважливішими передумовами допустимості криміналізації діянь називав суспільну небезпеку й умови для забезпечення невідворотності відповідальності [10, с. 101–103]. І.М. Гальперін, уважаючи такий підхід дуже вузьким, пропонує розширене розуміння зазначених ознак, при цьому акцентуючи увагу не на кримінально-правових, а скоріше на процесуальних моментах [11, с. 58]. В.І. Курляндський пропонує принципи криміналізації суспільно небезпечних діянь, які він називає факторами, що повинні враховувати законодавець під час диференціації злочинів і провин, поділити на дві групи: фактори, пов'язані із суспільною небезпекою, і фактори, не пов'язані із суспільною небезпекою. Другу групу автор поділяє на три класи: соціальні, економічні й інші фактори [12, с. 58]. П.С. Дагель виділяє об'єктивні й суб'єктивні умови криміналізації. До об'єктивних умов чи факторів, що визначають об'єктивну потребу суспільства в криміналізації, автор відносить насамперед суспільну небезпеку, ступінь поширеності цих діянь і неможливість успішної боротьби з ними менш репресивними методами [13, с. 67–74]. Сьогодні в науковій літературі можна спостерігати й інші підходи до передумов криміналізації. Але зазвичай вони тісно переплітаються між собою та часто мають на увазі одне й те саме.

Комплексне дослідження основ і принципів криміналізації суспільно небезпечних діянь було здійснено в праці колективу авторів (В.М. Кудрявцев, П.С. Дагель, Г.А. Злобін та інші) з назвою «Підстави кримінально-правової заборони: криміналізація й декриміналізація» [14]. У цій роботі, виходячи із загальної концепції ролі й соціальних функцій кримінального права, побудована раціональна й досіатня система принципів, а також визначено зміст кожного з цих принципів. На наш погляд, запропоновані авторами підстави й принципи криміналізації суспільно небезпечних діянь є найбільш переконливими, а тому під час дослідження основ і принципів криміналізації декларування недостовірної інформації виходитимемо із системи, виробленої в цій праці.

Українські словники тлумачать слово «підстава», як «те головне, на чому базується що-небудь, або те, чим пояснюються, виправдовуються вчинки, поведінка та ін. кого-небудь» [15, с. 391]. Підставами криміналізації є процеси, що відбуваються в матеріальному та духовному житті суспільства, розвиток яких породжує об'єктивну необхідність кримінально-

правової охорони тих чи інших цінностей. Таким чином, ці процеси зумовлюють необхідність прийняття законодавцем рішення про встановлення кримінальної відповідальності за те чи інше діяння.

На нашу думку, необхідність криміналізації декларування недостовірної інформації зумовлюється наявністю таких підстав: 1) несприятлива динаміка такого виду діянь; 2) істотний розвиток нової групи суспільних відносин на підставі соціальних, політичних, економічних змін у державі; 3) необхідність кримінально-правової гарантії охорони конституційних прав та свобод; 4) наявність міжнародно-правових зобов'язань України щодо протидії корупційним правопорушенням.

Найбільш яскравим показником необхідності криміналізації слід вважати загалом несприятливу динаміку корупційних правопорушень в Україні. Криміногенна обстановка останніми роками характеризується наявністю край негативною та дуже стійкою тенденцією зміни структури правопорушень, пов'язаних з корупційною діяльністю, їхньої поширеності у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

На певному етапі розвитку України саме надзвичайне поширення корупції призвело до масових протестів наприкінці 2013 – початку 2014 року. Зокрема, це підтверджується результатами дослідження «Барометра Світової Корупції» (Global Corruption Barometer), проведеного міжнародною організацією Transparency International у 2013 році, згідно з якими 36% українців були готові тоді вийти на вулицю, протестуючи проти корупції. За результатами проведеного міжнародною фундацією виборчих систем (IFES) наприкінці 2013 року дослідження громадської думки корупція входила до переліку найбільших проблем населення й викликала занепокоєння в 47% громадян. За даними досліджень Індексу сприйняття корупції, що проводиться Transparency International, українці вважають свою державу однією з найбільш корумпованих у світі: у 2012 і 2013 роках вона займала 144 місце, а в 2014 р. – 142 місце з 176 країн, у яких проводилися дослідження [3; 16].

Високий показник сприйняття корупції громадянами фахівці пояснювали відсутністю реальної, а не вдаваної, політичної волі вищого керівництва держави протидіяти корупції, відсутністю дієвих реформ у цій сфері та неефективною діяльністю правоохоронних органів щодо виявлення корупційних правопорушень та притягнення винних осіб до відповідальності.

Згодом найскладніша в новітній історії України соціально-економічна й політична криза, зумовлена як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками, звела нанівець і без того здебільшого лише декларовану антикорупційну політику держави. Ситуація, що склалася, спонукала Президента України

П.О. Порошенка визначити першочерговим і головним завданням знищення корупції в державі, що він оприлюднив під час інаугураційної промови [17]. Сказане зайвий раз підкреслює, що протидія корупції, а вірніше подолання чи хоча б обмеження масштабів її поширення залишається чи не найбільш гострою й складною проблемою сучасності для України.

Для забезпечення належного вирішення поставленого Президентом України завдання протягом вересня – жовтня 2014 року в Україні прийнято низку нових антикорупційних законів, зокрема в частині встановлення кримінальної відповідальності за декларування недостовірної інформації.

Незважаючи на викладене, проблема кримінальної відповідальності за декларування недостовірної інформації наразі була й залишається дискусійною. Так, В.П. Попович звертає увагу на те, що в розділі VII Закону «Про запобігання корупції» передбачено порядок здійснення фінансового контролю, який, зокрема, полягає в зобов'язанні суб'єктів декларування (особи, зазначені в п. 1, п.п. «а» п. 2 ч. 1 ст. 3 цього Закону), щорічно до 1 квітня подавати шляхом заповнення на офіційному веб-сайті Національного агентства з питань запобігання корупції декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік за формою, що визначається Національним агентством [18].

Відповідно до вимог ч. 1 ст. 46 Закону «Про запобігання корупції» в декларації зазначатимуться відомості про: об'єкти нерухомості, а також цінне рухоме майно, вартість якого перевищує 50 мінімальних заробітних плат, установлених на 1 січня звітного року, що належать суб'єктові декларування та членам його сім'ї на праві приватної власності, уключаючи спільну власність, або знаходяться в них в оренді чи на іншому праві користування, незалежно від форми укладення правочину, унаслідок якого набуто таке право; цінні папери, у тому числі акції, облігації, чеки, сертифікати, векселі, що належать суб'єктові декларування або членам його сім'ї; отримані (нараховані) доходи, у тому числі доходи у вигляді заробітної плати (грошового забезпечення), отримані як за основним місцем роботи, так і за сумісництвом, гонорари, дивіденди, проценти, роялті, страхові виплати, благодійна допомога, пенсія, доходи від відчуження цінних паперів та корпоративних прав, подарунки та інші доходи тощо.

Тобто, на переконання В.М. Попович, можна логічно припустити, що метою внесення до декларації завідомо неправдивих відомостей стосовно майна, доходів, цінних паперів та інших матеріальних чи нематеріальних благ, що належать суб'єктові декларування та членам його сім'ї, здебільшого буде приховування інших протиправних діянь (у тому числі й злочинів), у результаті вчинення яких і були набуті зазначені вище блага, і за які чинним законодавством України уже передбачено певний вид юридичної

відповідальності (зловживання владою або службовим становищем – ст. 364 КК; одержання неправомірної вигоди службовою особою – ст. 368 КК; незаконного збагачення – ст. 368-2 КК тощо).

При цьому чинне кримінальне законодавство України встановлює досить суворі санкції за вчинення таких діянь. Наприклад, одержання службовою особою неправомірної вигоди з використанням наданої їй влади чи службового становища в особливо великому розмірі, або якщо таке діяння вчинене службовою особою, яка займає особливо відповідальне становище, тягне за собою покарання у вигляді позбавлення волі на строк від восьми до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, з конфіскацією майна та зі спеціальною конфіскацією (ч. 4 ст. 368 КК України).

З огляду на це, В.П. Попович вважає, що додаткова криміналізація ще й, фактично, «способу» приховування раніше вчинених протиправних діянь, є надмірною. На думку дослідниці, декларування недостовірної інформації, саме по собі, не досягає рівня суспільної небезпечності для того, щоб визнаватися злочином, як того вимагає ч. 1 ст. 11 КК. Те саме стосується й умисного неподання зазначеної декларації. Відтак у цьому випадку цілком достатнім було б залишити чинну наразі редакцію ст. 172-6 КУпАП, відповідно до якої, адміністративним проступком, у тому числі, визнається неподання декларації, а також подання завідомо недостовірних відомостей у ній. Тим більше, що ст. 172-6 КУпАП зазнала останніх змін лише 13 травня 2014 року на підставі Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» [18].

На нашу думку, з такою позицією В.П. Попович складно погодитися, оскільки криміналізація діяння є способом захисту нової моделі фінансового контролю в рамках державної програми боротьби з корупцією. Таким чином, бланкетний характер норми стосовно Закону України «Про запобігання корупції» (а саме розділу 7 цього Закону) зумовлений їхнім системним зв'язком.

Кримінальна відповідальність за декларування недостовірної інформації встановлена ст. 366-1 КК України й віднесена до злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг (Розділ XVII КК України). Проте законодавству зарубіжних держав відомі й інші підходи з акцентом на вчинення податкових порушень. Скажімо, у Німеччині кримінальна відповідальність за подання недостовірних або неповних відомостей про факти, що стосуються оподаткування, передбачена Положенням про податки й платежі від 16 березня 1977 р. (розділ 1 частини 8 фактично містить норми матеріального криміналь-

ного права, оскільки йдеться про податкові злочини). У §369 (ч.2) Положення визначено, що стосовно до податкових злочинів діють загальні норми кримінального права, якщо нормами податкових законів непередбачене інше. Згідно з §370 злочинними визнаються дії щодо подання недостовірних або неповних відомостей про факти, що належать до оподаткування; неподання інформації, необхідної для оподаткування [20].

За законодавством Канади порушення податкового законодавства набувають кримінального характеру в разі, коли вони поєднані з обманом податкового відомства за допомогою умисного перекручування відомостей, необхідних для оподаткування (фактично тут має місце податкове шахрайство).

Комплексний підхід при встановленні кримінально-правових заборон у сфері оподаткування використано в Китаї. У § 6 «Злочини проти порядку збору податків» КК цієї держави міститься ряд статей, що передбачають кримінальну відповідальність за податкові злочини. Ст. 201 визначає ці злочинні діяння як-то: несплата або недоплата платником податку шляхом підробки, переробки, утаювання, самовільного знищення книг рахунків, ваучерів, завищення відомостей про видатки або неподання, заниження відомостей про доходи, відмова від декларування або фіктивне декларування сплати податків після повідомлення податкових органів про декларування, якщо сума несплаченого податку склала 10% і більше, але менш 30% від податку, який підлягає сплаті й десять тисяч і більше, але менше ста тисяч юанів [20].

У ст. 279 КК Македонії (глава 25 «Злочини у сфері суспільних фінансів, платіжного обороту й народного господарства») передбачено покарання для особи, що «з наміром самостійно або будь-кому іншому повністю або частково ухилиться від сплати податків, унесків або будь-якого іншого встановленого законом обов'язкового платежу надає перекручені дані про свої доходи, предмети або інші факти, що впливають на встановлення суми даних платежів, або хто з тим же наміром у випадку обов'язкового подання не вказує дохід, предмет або інший факт, що впливає на встановлення суми даних платежів, приховуючи дохід у великих розмірах» [21].

У США на федеральному рівні відповідальність за податкові злочини передбачено законодавством, кодифікованим у розділі 26 Зводу законів країни. Відповідальність за ухилення від сплати податків на користь штатів і місцевих податків передбачено відповідними законами штатів [22]. Федеральним законодавством злочинним діянням визнається ухилення від сплати податку шляхом обману, помилкової заяви, подання недостовірної декларації (§§7204, 7206, 7207). Остання група дій належить до категорії найбільш тяжких податкових злочинів – фелоній і карається ув'язненням строком до п'яти років [20].

Підходи до формулювання кримінально-правових заборон щодо досліджуваного типу злочинної поведінки в законодавствах зарубіжних країн

різняться, однак останні, поряд з іншими економічними злочинами, залишаються одним із джерел незаконного отримання фінансових коштів. Вивчення теоретичних розробок і законодавства інших країн з цього питання дозволяє збагатити цікавим закордонним досвідом устояні й звичні вітчизняні знання, а окремі юридичні конструкції можуть бути використані для вдосконалення кримінального законодавства України. Уважаємо, що цілком виправданою є криміналізація декларування недостовірної інформації, як це зроблено в кримінальному законодавстві Китаю й США. Декларування недостовірної інформації найбільш близьке до підходу, використаного в законодавстві Канади: «включення до податкової декларації або такі документи свідомо неправдивих відомостей». Це зумовлено тим, що активні дії платника податків щодо введення в оману податкових органів є більш тяжкими, ніж бездіяльність і невиконання обов'язків.

З урахуванням викладеного, можна погодитися з позицією законодавця стосовно необхідності криміналізації декларування недостовірної інформації в Україні, що передусім необхідно для посилення протидії злочинам у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Тільки запровадження найбільш репресивного впливу за дії відповідного характеру може перетворити заповнення та подання публічними службовцями майнових декларацій на механізм реальної боротьби з корупцією.

Висновки. В Україні, справді, існували об'єктивні підстави, які змусили законодавця не відмовлятися від криміналізації декларування недостовірної інформації під час прийняття нового антикорупційного законодавства України. Ці підстави виявилися настільки впливовими, що протидія зазначеному явищу без кримінально-правових заходів вважається неефективною.

Основою антикорупційних заходів має стати законодавство, яке враховує міжнародні антикорупційні стандарти та досвід протидії корупції в зарубіжних державах. На сьогодні в Україні вже розроблена й діє система заходів протидії цьому негативному суспільному явищу.

Нова антикорупційна політика держави передбачає більш ефективні механізми запобігання корупційним діянням, серед яких здійснення періодичних перевірок та аналіз проблем корупції; урегульовано конфлікт інтересів, та затверджено етичні стандарти поведінки; передбачено правове забезпечення моніторингу способу життя та перевірку доброчесності відповідних суб'єктів; збільшено роль громадських організацій та інших неурядових установ та установ приватного сектора; передбачено створення незалежного антикорупційного органу (Національного агентства з питань запобігання корупції); створено Національне антикорупційне бюро; посилено відповідальність за окремі види корупційних правопорушень та введено нові антикорупційні норми; розширено коло корупційних злочинів.

Лише системна й рішуча антикорупційна політика здатна змінити ситуацію щодо запобігання й протидії корупції на крапце.

Використані джерела:

1. Кримінальний Кодекс України від 5 квітня 2001 року // Відомості Верховної Ради. – 2001. – № 25–26.
2. Закон України «Про запобігання корупції» № 1700-VII від 14 жовтня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/170018>.
3. Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014 – 2017 роки» № 1699-VII від 14 жовтня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1699-18>.
4. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» від 13 травня 2014 року № 1261-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/rada/show/1261-18/paran7#n7>.
5. Курс уголовного права. Общая часть. Том 1 : Учение о преступлении : учебник для вузов / под ред. Н. Ф. Кузнецовой, И. М. Тяжковой. – М. : Изд-во ЗЕРЦАЛО, 1999. – 592 с.
6. Вечерова Є. М. Криміналізація та кримінально-правова кваліфікація злочинів із позицій забезпечення окремих функцій та принципів кримінального закону [Електронний ресурс] / Є. М. Вечерова. // Часопис Академії адвокатури України. – 2013. – № 4. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chaau_2013_4_6.
7. Зелінський А. Ф. Кримінологія : навч. посіб / А. Ф. Зелінський. – Х. : Рубікон, 2000. – 240 с.
8. Беккариа Ч. О преступлениях и наказаниях / Чезаре Беккариа. – М. : Юриздат, 1939. – 233 с.
9. Сисоев Д. О. Криміналізація зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми в контексті державної антикорупційної політики / Д. О. Сисоев // Наше право. – 2014. – № 7. – С. 118–126.
10. Фефелов П. А. Критерии установления уголовной наказуемости деяний / П. А. Фефелов // Советское государство и право. – 1970. – № 11. – С. 101–103.
11. Гальперин И. М. Уголовная политика и уголовное законодательство / И. М. Гальперин // Основные направления борьбы с преступностью. – М. : Юриздат, 1975. – С. 47–76.
12. Курляндский В. И. Уголовная политика: дифференциация и индивидуализация уголовной ответственности / В. И. Курляндский // Основные направления борьбы с преступностью. – М. : Юр. лит., 1975. – С. 77–95.
13. Дагель П. С. Условия установления уголовной наказуемости / П. С. Дагель // Правоведение. – 1975. – № 4. – С. 67–74.

14. Основания уголовно-правового запрета: криминализация и декриминализация / отв. ред. В. Н. Кудрявцев, А. М. Яковлев. – М. : Наука, 1982. – 304 с.
15. Новый тлумачний словник української мови у чотирьох томах. Том 3, О-Р, укладачі : Яременко В. В, Сліпушко О. М. – К. : Аконіт, 2008. – 927 с.
16. Яйчук А. М. Криміналізація корупції: на шляху до європейських стандартів / А. М. Яйчук // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2013. – № 11. – С. 18–20.
17. Порошенко назвав головне завдання: знищити корупцію в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tsn.ua/politika/pershim-zavdannam-poroshenka-ye-znischennya-korupcii-v-ukrayini-53537.html>.
18. Попович В. П. Окремі проблеми встановлення кримінальної відповідальності за декларування недостовірної інформації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/13445/1/Popovich_Vital_iya_tezy.rtf (збережена копія : http://scholar.googleusercontent.com/scholar?q=cache:xTTVle8IMPc:scholar.google.com/+%22%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D1%80%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F+%D0%BD%D0%B5%D0%B4%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B2%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%BE%D1%97+%D1%96%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%22+&hl=uk&as_sdt=0,5).
19. Ознаки корупції та корупційного правопорушення : збірник практичних задач із розв'язками / автор-укладач В. М. Луцишин. – Івано-Франківськ : Івано-Франківський обласний центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій, 2012. – С. 5.
20. Кучеров И. И. Налоговое право зарубежных стран : курс лекций / И. И. Кучеров. – М. : АО «Центр ЮрИнфоР», 2003. – С. 314.
21. Туланчески Н. Р. Уклонение от уплаты налогов в сравнительном праве / под. ред. В. С. Комиссарова. – М., 2001. – С. 217–218.
22. Козырин А. Н. Налоговые преступления и проступки: опыт зарубежных стран / А. Н. Козырин // Налоговый вестник. – 1998. – № 8. – С. 115.

Полькин К.К. Основание уголовной ответственности за декларирование недостоверной информации

В статье исследуются теоретико-правовые положения нового антикоррупционного законодательства Украины. С учетом последних изменений и дополнений, внесенных в УК Украины, дается общая характеристика преступлений, предусмотренных разделом XVII Особенной части УК Украины. Исследованы нормы уголовного законодательства, которые определяют коррупционные преступления, в частности, декларирование недостоверной информации. Определено практическое и теоретическое значение установления уголовной ответственности за такое деяние.

Ключевые слова: *коррупция, коррупционное преступление, декларирование недостоверной информации, служебные преступления, публичные услуги, уголовная ответственность.*

Polkin K.K. The ground of criminal liability for declaring false information

Theoretical legal norms of a new anticorruption legislature of Ukraine are explored. In view of recent changes and amendments to the Criminal Code of Ukraine, a general description of the offenses under Section XVII of the Criminal Code is stipulated. The common features of these crimes are summarized and their systematic relations are revealed. General guidelines for the qualification of certain crimes are set out as well as their distinctions from closely-related acts.

This article deals with the criminal rules of law which define corruption offenses. There were analyzed features of the corruption crimes that distinguish this group from other crimes stipulated in the Criminal Code of Ukraine. Classification criteria for this group of crimes were also proposed. It was determined practical and theoretical sense of allocation of corruption offenses in the Criminal Code of Ukraine.

The problems of incomes and expenditures declaration by state executives and members of their families are examined in the article. The ways to ensure the higher level of state officials accountability and improvement of control on ethics and administrative activity standards observance by Ukrainian state power are proposed.

It is proved that the Law of Ukraine «On prevention of corruption» laid the foundation for reform of anti-corruption legislation of Ukraine. This legal act has affected many areas of regulation of public relations, including criminal law. The Act was incorporated into the Criminal Code a new article (366-1), which introduced the concept of crime in the area of service and professional activities related to the provision of public services – declaring false information. The criminalization of the act is a way of protecting the new model of financial control in the framework of the state anti-corruption program. The author notes that the criminalization of the declaration of false information in the first place necessary to counteract crimes sferi service and professional activities related to the provision of public services. Only the introduction of criminal sanctions for these actions can transform the completion and filing of property declarations of public servants on the mechanism of the real fight against corruption.

Key words: *corruption, corruption crime, declaring false information, official crimes, public services, criminal liability.*